Àlex Sánchez Fernández

ANÀLISI DE L'ARTICLE 496 LECrim EN RELACIÓ AMB LA DETENCIÓ POLICIAL

TREBALL DE FI DE GRAU

Dirigit pel Dr. Albert González Jiménez

Grau de Dret

UNIVERSITAT ROVIRA i VIRGILI

Tarragona

2024

PORTADELLA

Aquest TFG s'ha desenvolupat en la modalitat de:

☒ **Treball de Recerca**

La recerca es presenta seguint les normes per a autors previstes a la Revista: Revista jurídica de Catalunya

Enllaç de la revista:

https://revistajuridica.cat/cloudLibrary/public/rjcat/pages/sobre

☐ **Simulació de judici**

☐ **Dictamen/Informe**

☐ **APS**

L'entitat a la qual s'ha prestat servei és_____

☐ **TFG vinculat a pràctiques**

El lloc on s'han desenvolupat les pràctiques és_____

RESUM

La detenció enfronta dos grans drets primordials en una democràcia, el dret a la llibertat *versus* el dret a la seguretat. Aquest arrest, que pot ser dut a terme a través d'una ordre judicial, mitjançant un particular o bé per la policia, pot provocar danys rellevants en la persona retinguda que, finalment, acaba essent innocent. Aquests son els tipus de detenció que preveu la Llei d'Enjudiciament Criminal, però a banda d'aquests, també tenim els arrestos administratius. D'altra banda, el legislador ens diu que aquest procés de detenció ha de realitzar-se sense dilacions indegudes, posant al detingut a disposició judicial o en llibertat, tan aviat com es pugui. Segons l'article 496 LECrim en un termini límit de 24 hores i segons la Constitució espanyola en un termini màxim de 72 hores. Tot i així, ambdós cossos legals coincideixen en el fet que l'autoritat pertinent ha d'actuar amb la major celeritat possible.

Endemés, convé tenir en compte els drets dels quals disposa el retingut durant aquest procés. Alguns d'aquests, com el de ser informat sobre els fets que se li imputen, són cabdals per conèixer si l'arrest està essent ajustat a dret, o bé, ens trobem en un cas de detenció arbitrària. Per tant, aquestes garanties són claus en un estat democràtic per tal de protegir els ciutadans mitjançant un procés digne. Altrament, també és fonamental que l'estat garanteixi la seguretat de les persones. Per aquest motiu, cal traçar un equilibri entre ambdós drets enfrontats.

Finalment, amb l'objectiu de garantir la llibertat de les persones, cal tenir un profund respecte envers les garanties penals. Aquestes són: la legalitat i la irretroactivitat de la llei penal, així com la proporcionalitat de les penes. Per tant, cal saber que aquestes garanties penals asseguren la no condemna d'una persona si no hi ha una llei prèvia que castigui els fets que constitueixen un delicte. Tampoc és possible condemnar a un individu de manera desproporcionada, és a dir, amb una pena més alta o més baixa del que els fets delictius serien mereixedors.

Paraules clau: Detenció – Drets – Garanties – Termini – Policial

RESUMEN

La detención enfrenta dos grandes derechos primordiales en una democracia, el derecho a la libertad frente al derecho a la seguridad. Este arresto, que puede ser llevado a cabo a través de orden judicial, mediante un particular o bien por la policía, puede provocar daños relevantes en la persona retenida que, finalmente, acaba siendo inocente. Estos son los tipos de detención que prevé la Ley de Enjuiciamiento Criminal, pero a parte de estos, también tenemos los arrestos administrativos. Por otro lado, el legislador nos dice que este proceso de detención se debe realizar sin dilaciones indebidas, poniendo al detenido a disposición judicial o en libertad, lo más pronto posible. Según el artículo 496 LECrim en un plazo límite de 24 horas y según la Constitución Española en un plazo máximo de 72 horas. Aun así, ambos cuerpos legales coinciden en que la autoridad pertinente debe actuar con la mayor celeridad posible.

Además, conviene tener en cuenta los derechos de los cuales dispone el retenido durante este proceso. Algunos de estos, como el de ser informado sobre los hechos que se le imputan, son claves para conocer si el arresto está siendo ajustado a derecho, o bien, estamos ante un caso de detención arbitraria. Por lo tanto, estas garantías son fundamentales en un estado democrático para proteger a los ciudadanos mediante un proceso digno. Por otro lado, también es muy importante que el estado garantice la seguridad de las personas. Por este motivo, hay que trazar un equilibrio entre ambos derechos enfrentados.

Finalmente, con el objetivo de garantizar la libertad de las personas, es necesario tener un profundo respeto hacia las garantías penales. Estas son: la legalidad y la irretroactividad de la ley penal, así como la proporcionalidad de las penas. Por lo tanto, es conveniente saber que estas garantías penales aseguran la no condena de una persona si no hay una ley previa que castigue los hechos que constituyen un delito. Tampoco es posible condenar a un individuo de manera desproporcionada, es decir, con una pena más alta o más baja de lo que los hechos delictivos serían merecedores.

Palabras clave: Detención – Derechos – Garantías – Plazo – Policial

ABSTRACT

Detention pits two major fundamental rights in a democracy against each other: the right to liberty and the right to security. This arrest, which can be carried out by court order, by a private individual or by the police, can cause significant damage to the person detained who, in the end, ends up being innocent. These are the types of detention provided for in the Criminal Procedure Law, but apart from these, there are also administrative arrests. On the other hand, the legislator tells us that this arrest process must be carried out without undue delay, placing the detainee at the disposal of the court or at liberty, as soon as possible. According to article 496 LECrim within 24 hours and according to the Spanish Constitution within a maximum period of 72 hours. Even so, both legal bodies agree that the relevant authority must act as quickly as possible.

In addition, it is important to take into account the rights of the detainee during this process. Some of these rights, such as the right to be informed of the charges against him/her, are key to knowing whether the arrest is being carried out in accordance with the law or whether it is a case of arbitrary detention. Therefore, these guarantees are fundamental in a democratic state to protect citizens through a dignified process. On the other hand, it is also very important that the state guarantees people's safety. For this reason, a balance must be drawn between these two conflicting rights.

Finally, in order to guarantee the freedom of individuals, it is necessary to have a profound respect for criminal guarantees. These are: the legality and non-retroactivity of criminal law, as well as the proportionality of penalties. Therefore, it is convenient to know that these penal guarantees ensure the non-conviction of a person if there is no previous law that punishes the facts that constitute a crime. Nor is it possible to convict an individual in a disproportionate manner, that is, with a higher or lower penalty than the criminal acts would be deserving.

Keywords: Arrest – Rights – Guarantees – Time limit – Police

ÍNDEX

Introducció.....9

Justificació i objectius.....12

Metodologia.....13

Capítol I. Fonaments de la detenció.....14

1.1. Marc normatiu de la detenció.....14

1.2. Motius per a la detenció.....15

1.3. Terminis de la detenció.....16

Capítol II. Les diferents tipologies de detencions.....18

2.1. Detenció policial.....18

2.2. L'anomenada detenció judicial.....18

2.3. Detenció per particular.....20

2.4. Altres tipus de detencions al marge de les previstes per la LECrim.....20

Capítol III. Els drets dels detinguts.....22

3.1. Dret de defensa des del moment de la privació de llibertat, així com el dret a actuar en el procés penal 22

3.2. Dret a ser informat sobre els fets que se li imputen.....23

3.3. Dret a examinar les actuacions previ a la presa de declaració.....23

3.4. Dret a la traducció i interpretació gratuïta.....23

3.5. Dret a la presumpció d'innocència.....24

3.6. Dret a un procés sense dilació excessiva.....25

3.7. Dret a no proclamar-se culpable ni a declarar en contra d'un mateix, així com el dret a guardar silenci i no lliurar declaració.....26

3.8. Dret a comunicar-se via telèfon amb un tercer escollit pel detingut, així com el dret a posar en coneixement d'algú la privació de llibertat.....26

Capítol IV. La garantia penal.....27

4.1. Definició del terme garantia penal.....27

4.2. La proporcionalitat de les penes.....27

4.3. La legalitat i la irretroactivitat de la llei penal.....28

Conclusions.....29

Bibliografia.....31

Jurisprudència.....33

ABREVIATURES

Art./Arts.	Article/s.
CA	Comunitat Autònoma.
CE	Constitució Espanyola.
CEDH	Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals.
CC	Codi Civil
CP	Codi Penal.
Edit.	Editorial.
LECrim	Llei d'Enjudiciament Criminal.
LEC	Llei d'Enjudiciament Civil.
LO	Llei orgànica.
Núm.	Número.
P./pp.	Pàgina/Pàgines.
STC	Sentència Tribunal Constitucional.
STS	Sentència Tribunal Suprem.
TC	Tribunal Constitucional.
TS	Tribunal Suprem.

INTRODUCCIÓ

La detenció ha de complir una sèrie de condicions per tal que sigui justa i proporcionada. Endemés, per tal de no cometre una detenció arbitrària cal tenir molt present, a l'hora d'actuar, que la investigació dels fets delictius s'ha de realitzar amb la màxima diligència i eficàcia per tal de no superar el temps límit que pot estar l'individu retingut. Per tot això, al llarg d'aquesta anàlisi s'ha procurat fer èmfasi en les garanties i els drets dels detinguts, així com en les controvèrsies que sorgeixen respecte els terminis màxims de la detenció que estableix el legislador, sense deixar de costat la varietat de fonaments que poden motivar l'arrest d'una persona.

Per tant, la retenció produïda per una autoritat envers un individu, com bé veurem més endavant, ha de tenir una causa justificada. En cas de no tenir *iusta causa*, estaríem davant d'una detenció arbitrària pròpia dels règims totalitaris. En un estat democràtic, aquestes retencions han d'estar degudament motivades i, a més a més, han de tenir un termini màxim, és a dir, s'ha de tenir en compte el límit d'hores que pot estar una persona detinguda per part del cos policial. A l'estat espanyol, un arrestat no pot estar més de 24 hores si seguim les indicacions de l'article[1] 496 de la LECrim[2]. No obstant això, si llegim el que preveu la Carta Magna, es disposa d'un termini més ampli, en concret de 72 hores. Així doncs, en l'apartat corresponent, es resoldrà quin és el termini límit del qual es disposa en el moment de la retenció.

Cal destacar, també, els múltiples motius que poden portar als agents de policia a arrestar algú. La LECrim, en l'art. 492, anomena alguns casos on la detenció és obligatòria. A tall d'exemple, trobem el següent: "quan una persona està processada per un delicte assenyalat en el Codi Penal[3] que té una pena superior a la de presó correccional". En aquest cas, l'autoritat hauria de privar de llibertat a la persona i posar-la a disposició judicial. Trobem més casos previstos per la llei, com la detenció en cas de delicte flagrant o l'arrest en el moment previ de cometre'l, entre d'altres.

[1] D'ara en endavant Art.
[2] D'ara en endavant LECrim. Real Decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal. «Gaceta de Madrid» núm. 260, de 17/09/1882. (BOE-A-1882-6036)
[3] D'ara en endavant CP. Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal. «BOE» núm.281, de 24/11/1995 (BOE-A-1995-25444)

Per tant, hi ha una regulació específica en l'art. 492 LECrim sobre els casos en què el cos policial sí que pot retenir a un o més individus. D'altra banda, al marge de la LECrim, trobem altres situacions que poden motivar a la detenció, com seria el cas d'un arrest per via administrativa a través de la llei de protecció de seguretat ciutadana, mitjançant la llei d'estrangeria o bé per mitjà de la llei d'estat d'alarma, excepció i setge de tipus governatiu, així com la llei de protecció jurídica del menor o internament degut a un trastorn psíquic. Per contra, si la privació de llibertat es donés per alguna altra causa que no fossin aquestes com, per exemple, retenir algú per la seva ideologia política, aleshores estaríem davant d'un arrest arbitrari.

Per tal de garantir el benestar del detingut, s'ha de procurar posar-lo a disposició judicial o bé en llibertat en el menor temps possible. Aquest fet, que a priori és tan senzill, hauria de ser primordial, ja que s'ha de respectar la presumpció d'innocència com a principi bàsic d'un estat democràtic.

Convé ressaltar quins són els drets dels quals pot disposar l'investigat durant la detenció policial:

- El dret a defensa des del moment de la privació de llibertat.
- El dret a ser informat sobre els fets que se li imputen amb tots els detalls per tal de garantir-li la defensa.
- Dret a examinar les actuacions previ a la presa de declaració.
- Dret a actuar en el procés penal.
- Dret a designar lliurement un advocat.
- Dret a sol·licitar assistència jurídica gratuïta.
- Dret a la traducció i interpretació gratuïta.
- Dret a la presumpció d'innocència.
- Dret a un procés sense dilació excessiva.
- Dret a guardar silenci i no lliurar declaració.

- Dret a no proclamar-se culpable ni a declarar en contra d'un mateix.
- Dret a posar en coneixement d'un familiar o d'una persona desitjada la privació de llibertat.
- Dret a comunicar-se via telèfon amb un tercer escollit pel detingut.

Aquests drets són l'aval que la detenció està seguint un procés just. Endemés, s'ha de tenir en compte que mentre es respecten tots aquests drets, les institucions i els organismes pertinents han d'actuar amb la màxima celeritat per tal de no superar el límit d'hores que pot estar una persona retinguda.

En darrer terme, es troba la garantia penal la qual consisteix en no penalitzar a ningú per causes que no estiguin previstes al CP, així com d'aplicar amb efectes retroactius únicament aquelles lleis que vagin a favor del condemnat. Per tant, és primordial respectar la garantia penal per tal de garantir un procés just a tota la ciutadania.

JUSTIFICACIÓ I OBJECTIUS

L'art. 496 LECrim indica que quan l'autoritat deté un individu disposa d'un màxim de 24 hores per deixar el detingut en llibertat o a disposició del jutge. En canvi, l'art. 17.2 Constitució espanyola[4] assenyala un termini màxim en l'arrest preventiu de 72 hores.

El conflicte que sorgeix entre la llibertat i la seguretat, així com la contradicció per part del legislador en relació al termini màxim que pot estar retinguda una persona, és el que fa despertar un gran interès a l'hora d'escollir, finalment, el tema a analitzar. Així doncs, a través de les diverses fonts doctrinals d'on s'ha extret la informació i la jurisprudència, s'acabarà resolent la qüestió clau d'aquesta recerca en l'apartat adient. El propòsit és produir una reflexió a les autoritats pertinents sobre la necessitat de protegir les llibertats individuals de la societat.

Els objectius generals són els següents:

OG1. Determinar el temps que pot estar detinguda una persona.

OG2. Identificar tots els drets i garanties dels quals disposa un detingut en les múltiples tipologies de detencions.

Posteriorment, es centrarà el treball en 2 objectius específics.

OE1. Sensibilitzar respecte la necessitat d'actuar en base els drets fonamentals a l'hora de privar un individu de la seva llibertat.

OE2. Determinar què estableix la jurisprudència en relació amb el termini màxim de la detenció.

[4] D'ara en endavant CE. Constitución Española de 29 de diciembre de 1978. «BOE» núm. 311, de 29/12/1978 (BOE-A-1978-31229)

METODOLOGIA

La metodologia que s'ha emprat a l'hora de fer aquest treball és la següent:

Primerament, s'ha elaborat una recerca d'articles de revista i manuals doctrinals per tal de nodrir el treball amb els coneixements adequats. Els filtres que s'han aplicat a l'hora de fer la tria d'aquesta cerca, són els següents:

- Que incorpori informació relativa al procés penal.
- Que el text parli sobre la detenció policial, judicial o particular.

A continuació, les Keywords que s'han aplicat per a la recerca del treball són: detenció, drets, garanties, termini i policial.

Tot seguit, s'ha fet una anàlisi de manuals, articles de revista i lleis. Això ens ha permès començar a elaborar els punts més rellevants d'aquest treball endinsant-nos, d'aquesta manera, en el fons de l'assumpte i on es pretén deixar resolt qualsevol dubte respecte la detenció.

Finalment, el redactat s'ha extret de diverses fonts les quals es troben degudament incorporades a la bibliografia. A més a més, per tal d'afinar l'entesa del treball, s'ha introduït un apartat de jurisprudència. Aquest s'ha incorporat després de fer una auditoria de les sentències que estan relacionades amb l'objecte de la investigació. Posteriorment, aquestes s'han introduït com a mostra per tal de comprendre millor tot el que engloba la detenció policial. Els filtres que s'han establert per la recerca de jurisprudència són els següents:

- Que les sentències incloguin informació relativa als terminis que pot estar retinguda una persona.
- Que les resolucions judicials facin referència a l'objecte del treball.

Aquesta anàlisi s'ha extret de les plataformes següents: Vlex, Aranzadi i CENDOJ.

CAPÍTOL I. FONAMENTS DE LA DETENCIÓ

1.1. Marc normatiu de la detenció

L'arrest policial es troba regulat tant per l'ordenament jurídic espanyol com per l'internacional. Des d'una perspectiva interior de l'estat espanyol, el marc legislatiu el trobem en un grau considerable a la LECrim. Ho veiem a partir del capítol II relatiu a la detenció, més concretament en l'art. 496 LECrim, on es menciona el termini màxim que ha de tenir aquesta. No obstant això, hi ha altres cossos legals que també regulen les retencions, com seria el cas de la CE. En l'art.17.1 CE, es fa referència al dret que té la ciutadania espanyola tant a la llibertat com a la seguretat. Tanmateix, a l'art. 17.2 CE es menciona el límit d'hores en el qual una persona pot estar retinguda sense posar-la a disposició judicial o en llibertat, implantant un màxim temporal que és discordant amb el que s'estableix a la LECrim.

En aquest sentit, l'art. 10.2 CE, el legislador determina que aquelles lleis que estiguin relacionades amb els drets fonamentals s'interpreten d'acord amb la Declaració Universal dels Drets Humans[5]. Això mateix també passa amb els tractats o acords internacionals dels quals l'estat espanyol en formi part. D'aquest marc normatiu intern se'n desprèn un altre que és l'internacional, on trobem els tractats i els convenis signats per l'Estat espanyol.

Així doncs, Espanya és part de diversos acords internacionals que parlen sobre drets fonamentals, com el de la llibertat o el de la seguretat. Per tant, convé destacar que tots aquests pactes d'àmbit extern que s'han celebrat de manera vàlida i que han estat ratificats per l'estat, s'inclouen automàticament dins de l'ordenament intern. Alguns d'aquests són: la Declaració Universal dels Drets Humans, el Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics[6] i el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals[7].

[5] ONU: Assemblea General, *Declaració Universal de Drets Humans*, 10 Desembre 1948, 217 A (III), disponible a: https://www.refworld.org.es/docid/47a080e32.html [Data de consulta: 9.12.23].
[6] ONU: Assemblea General, *Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics. Adoptat i obert a la signatura, ratificació i adhesió per l'Assemblea General en la seva resolució 2200 A (XXI), de 16 de desembre de 1966*, 16 Desembre 1966, Nacions Unides, Sèrie de Tractats, vol. 999, p. 171, disponible a: https://www.refworld.org.es/docid/5c92b8584.html [Data de consulta: 9.12.23].
[7] D'ara en endavant CEDH, Conveni Europeu per a la protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals, fet a Roma el 4 de novembre de 1950. Ratificat per Espanya el 26 de setembre de 1979. BOE núm. 243/1979, de 10 d'octubre, p. 23564 a 23570.

Per tant, el marc normatiu que l'Estat té respecte la detenció és des d'un punt de vista intern, la CE i la LECrim. D'altra banda, trobem els que provenen d'un plànol internacional, com són els tractats i els convenis que hem mencionat anteriorment[8].

1.2. Motius per a la detenció

Primerament, s'ha de tenir present que en un país democràtic ha d'haver-hi una fonamentació que justifiqui l'arrest d'una persona. Per tant, els motius que poden portar a privar de llibertat algú són diversos. Però, principalment hi ha dos grans pressupòsits que motiven la retenció d'una persona, aquests són: la imputació i el risc de fugida.

Respecte el primer, per a que es procedeixi a la detenció, l'individu ha d'estar cometent un delicte flagrant. També es retindrà tot aquell que estigui processat i hagi estat declarat en rebel·lia. Respecte el segon, es procedirà a la detenció en els casos on les acusacions siguin superiors a tres anys de presó o bé inferiors, però amb antecedents que fan preveure que la persona requerida no compareixerà. Convé destacar que la LECrim no contempla un arrest per una simple falta en aquells casos on l'acusat tingui un habitatge conegut o lliuri una fiança suficient[9].

En aquest sentit, la jurisprudència ens diu que hi ha una obligatorietat de motivar adequadament la detenció judicial. Així es troba recollit en la Sentència del Tribunal Constitucional[10] 179/2011[11], de 21 de novembre de 2011[12]. El demandant de la pretensió va presentar recurs de constitucionalitat al·legant una vulneració del seu dret a la llibertat personal, comptant amb el suport del Ministeri fiscal, que coincidia amb el demandant en què les mesures que priven de llibertat s'han d'argumentar mitjançant l'existència d'una finalitat que justifiqui la mesura. Endemés, ha de ser legítima des d'un punt de vista constitucional.

[8] SALIDO VALLE, C.: «La detención policial», Edit. Bosch, Barcelona, 1997. p. 38.
[9] BUJOSA VADELL, L.M.: «La detención desde la perspectiva de la policía local en España», Revista Criminalidad, núm. 2, 2013, p. 117.
[10] D'ara en endavant TC.
[11] D'ara en endavant STC.
[12] STC 179/2011, de 21 de novembre de 2011 (BOE núm 306, de 21 de desembre).

De manera paral·lela, la sentència també diu que hi ha d'haver unes circumstàncies que indiquin que la persona objecte del procés no compareixerà quan aquesta sigui requerida per l'autoritat judicial.

Finalment, el TC va donar la raó al demandant i va establir una base sobre la importància de motivar la detenció, en aquest cas la judicial. No obstant això, tal com s'ha vist, sigui quin sigui el motiu que dugui a l'arrest d'una persona, ha d'anar acompanyat d'un escrupolós respecte a la llei i al procés legal de la retenció[13].

1.3. Terminis de la detenció

El següent punt a considerar és el límit temporal que hi ha en una detenció. Convé ressaltar que el termini màxim no està indicat en cap dels textos internacionals mencionats amb anterioritat. Com s'ha anat fent referència durant aquesta anàlisi, la LECrim determina un límit màxim de 24 hores i, en canvi, la CE n'estableix un de 72 hores, moment en el qual el retingut haurà de ser posat a disposició judicial on es decidirà si s'ingressa a presó provisional o bé es posa l'individu en llibertat. En aquest subapartat, amb l'ajuda de la jurisprudència, esclarirem aquesta discordança entre ambdues temporitzacions.

En primer lloc, cal tenir en compte que s'evidencia unanimitat per part del legislador respecte el fet que el retingut ha d'estar el mínim temps possible sota privació de llibertat. A partir d'aquí, hi ha autors que consideren que s'ha de tenir en compte el termini de 24 hores perquè les 72 hores que estableix la CE s'han d'entendre com un marc general. D'altres, consideren que s'ha d'aplicar el límit de 72 hores, ja que l'art. 496 LECrim que estableix un termini de 24 hores com a màxim, es troba derogat per la CE de forma tàcita perquè el contingut establert per l'art. 496 LECrim és preconstitucional. Aquest motiu, quedaria confirmat amb el que disposa l'art. 520 LECrim, que determina les 72 hores de la mateixa manera que la CE[14].

En segon lloc, la CE estableix que l'arrest preventiu ha de durar únicament el temps necessari per a realitzar les investigacions adients que serveixin per esclarir els fets.

[13] SÁNCHEZ TOMÁS, J.M.: «Detención judicial y deber de motivación, comentario a la STC 179/2011», de 21 de Noviembre, Revista de Derecho Penal, Procesal y Penitenciario, núm. 93, 2012, p.p 2,3,4.
[14] NACARINO LORENTE, J.Mª.: «Duración de la detención: aspectos procesales prácticos». p.p 6-7.

A més a més, s'ha establert a la STC núm. 165/2007 de 2 de juliol[15], que aquesta retenció de la persona ha d'estar sotmesa al temps més breu possible, de la mateixa manera que ho ha mencionat el CEDH i el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, que reivindiquen l'obligatorietat del fet que el retingut sigui dut sense dilació davant l'autoritat judicial[16].

Altrament, el TC també ha afirmat que l'art.17.2 CE menciona dos terminis, un que és abstracte i un altre que és absolut. L'abstracte fa referència a que la justícia ha d'actuar el més aviat possible en la realització d'investigacions per tal d'esclarir els fets que són objecte de la detenció. L'altre termini, l'absolut, marca una limitació temporal concreta de 72 hores d'ençà que comença la privació de llibertat. D'altra banda, la STC anteriorment mencionada afirma que la finalitat d'establir 72 hores com a màxim és per tal de donar una major seguretat a la persona o a les persones que es veuen afectades per aquesta detenció, evitant així, una privació de llibertat indefinida o sense límit.

En tercer lloc, amb la finalitat de deixar resolta la qüestió, el límit temporal de 72 hores és el que preval. Així ho han estat pronunciant de manera clara i constant, tant el TC com el Tribunal Suprem[17]. Per tant, el termini màxim de 72 hores que s'estableix en l'art. 17.2 CE i 520.1 LECrim és el que l'autoritat judicial ha de respectar. La justificació que ambdós tribunals han al·legat unànimement és que la redacció de l'art. 496 LECrim, que es va elaborar l'any 1882, està en conflicte amb l'art. 520 LECrim, que va ser redactat després de l'entrada en vigor de la Carta Magna i que reafirma el contingut de l'art. 17.2 de la CE, deixant el límit temporal en 72 hores de manera definitiva. Per tant, podríem dir que d'una manera tàcita, l'art. 496 de la LECrim es troba derogat[18].

[15] STC 165/2007, de 2 de juliol de 2007 (BOE núm. 185, de 3 d'agost).
[16] DEFENSOR DEL PUEBLO.: «Detención por tiempo mínimo necesario», Ministerio del Interior, Madrid, 2015.
[17] D'ara en endavant, TS.
[18] NACARINO LORENTE, J.Mª.: «Duración de la detención: aspectos procesales prácticos». p.p 7-8.

CAPÍTOL II. LES DIFERENTS TIPOLOGIES DE DETENCIONS

Arribats a aquest punt, trobem diferents tipus de detencions que tot seguit s'explicaran. Cal destacar quins tipus de retencions poden haver-hi segons l'art. 492 LECrim. Aquestes són: la policial, la judicial i la particular.

2.1. Detenció policial

Aquest tipus de detenció es produeix mitjançant les forces i els cossos de seguretat de l'Estat. Dins d'aquest ampli grup, l'arrest el pot realitzar la policia local, els mossos d'esquadra o la guàrdia civil. Aquest arrest policial ha d'estar basat en algun dels punts que s'estableix en l'art. 492 LECrim, on es menciona que el cos policial pot procedir a una detenció en els casos en què també ho pugui fer un particular (art. 490 LECrim), més uns altres casos més específics com, per exemple, "*l'autoritat tindrà l'obligació de retenir al processat per un delicte contemplat pel CP, amb pena més alta que la d'una presó correccional*".

Per tant, els agents policials tenen el deure de complir amb els requisits de la detenció, així com de lliurar els individus arrestats a disposició judicial. Endemés, han de procedir a la pràctica de les diligències d'investigació oportunes per tal d'esclarir els fets que han portat a l'autoritat policial a privar a una o vàries persones d'un dret fonamental com és la llibertat dels individus[19].

2.2. L'anomenada detenció judicial

La detenció judicial té lloc quan hi ha dictaminada una ordre per part del Tribunal o del Jutge cap als membres de les forces i els cossos de seguretat de l'Estat. Aquest manament es produeix quan ja hi ha una causa penal oberta a causa del coneixement per part del Tribunal d'un presumpte delinqüent en els casos en què aquest es trobi il·localitzable, no vulgui comparèixer o el delicte sigui prou greu com per a haver de prendre la mesura de la detenció per tal que l'investigat no posi traves a l'acció de la justícia.

Per un altre costat, cal destacar que l'art. 494 LECrim li concedeix al Jutge o al Tribunal els mateixos supòsits per a procedir a la detenció que a l'autoritat o a l'agent de policia de l'art. 492 LECrim.

[19] NACARINO LORENTE, J.Mª.: «Duración de la detención: aspectos procesales prácticos». p. 5.

A més a més, l'art. 684 de la LECrim regula específicament el dret que té el Jutge d'ordenar la detenció de l'individu que es troba delinquint durant la sessió del judici oral[20].

D'altra banda, un exemple aclaridor de l'anomenada detenció judicial el podríem trobar en el cas "emperador", un tema que tracta sobre una enorme organització criminal que actuava a l'Estat espanyol i englobava més de 100 persones. Aquest cas el va iniciar el tribunal mitjançant la fiscalia anticorrupció l'any 2009, quan va començar la investigació. Posteriorment, en trobar presumptes fets delictius va presentar querella i va assumir el cas l'Audiència Nacional, ordenant la detenció de les persones investigades i establint fiances molt elevades als principals encausats. Per tant, aquesta seria una situació en què es procedeix a l'anomenada detenció judicial. Convé destacar que aquest tipus d'arrest que realitza la policia per ordre judicial no és més que un mitjà executori del que s'ha pactat judicialment i, en aquesta situació exposada en concret, el Tribunal disposa completament de la situació del detingut privant-lo de llibertat per tal d'elaborar les oportunes investigacions dels fets.

En relació a aquest mateix cas, un dels detinguts va veure vulnerat el seu dret fonamental a la llibertat tal com recull la STC 180/2011 de 21 de novembre[21], a causa de la superació del termini màxim de 72 hores que pot estar un individu retingut sense passar a disposició judicial o en llibertat. En aquesta resolució és dona la raó a l'arrestat, ja que no es va practicar cap investigació el dia en què ja havien passat 72 hores de la detenció, provocant això una dilació excessiva en el procés i la consegüent vulneració de Drets del retingut.

Per un altre costat, a la STC 232/1999 de 13 de desembre[22], s'estableix que independentment de si l'arrest és legal o il·legal si s'allarga més del temps màxim previst per la llei, el retingut tindrà dret a sol·licitar un *habeas corpus* que de manera resumida, consisteix a incoar un procediment processal per tal que el Jutge valori si s'està cometent una detenció arbitrària.

Continuant amb l'anomenat cas "emperador", el retingut que va passar més de 72 hores sense passar a disposició judicial ni sense ser posat en llibertat, ho va estar sense cap causa que ho justifiqui degut a que en una altra sentència, la STC 224/2002 de 25 de novembre[23],

[20] CARRETERO SÁNCHEZ, A.: El verdadero sentido de la detención policial, Diario La Ley, núm. 6835, Fuenlabrada, 2007. p.p 14-15.
[21] STC 180/2011, de 21 de novembre de 2011 (BOE núm. 306, de 21 de desembre).
[22] STC 232/1999, de 13 de desembre de 1999 (BOE núm. 17, de 20 de gener).
[23] STC 224/2002, de 25 de novembre de 2002 (BOE núm. 304, de 20 de desembre).

s'estableix que quan la policia conclou les diligències d'investigació, ja no hi ha cap causa ordinària que permeti no posar l'arrestat en llibertat o bé a disposició judicial.

2.3. Detenció per particular

En aquest cas, la regulació la trobem a l'art. 490 i 491 LECrim. Aquest tipus de retenció ha de tenir com a objectiu posar a l'individu a disposició judicial o policial. El particular només pot procedir a la detenció davant 3 situacions concretes:

La primera, d'acord amb l'art. 490.1, 490.2 LECrim, seria en cas de veure els delinqüents executant un delicte de manera flagrant. La segona situació l'estableix l'art. 490.3 LECrim, on s'estipula que el particular també podria retenir els delinqüents que es trobessin fugats, independentment de la condició en la que es trobessin, ja sigui condemnats, en detenció o en presó preventiva. La tercera ocasió seria davant la situació de l'art. 490.7 LECrim, aquesta tracta de la retenció de les persones que es trobin declarades en rebel·lia.

Convé destacar que aquest tipus de detenció, de la mateixa manera que les altres, ha de durar el menor temps possible. A més a més, s'entén que el particular no pot practicar diligències d'investigació sobre els delictes, per tant, ha d'estar el temps imprescindible retingut i només fins a l'arribada de la policia, en cas contrari, estaríem davant d'un acte il·legal comès per part del particular. Aquest fet, estaria directament relacionat amb l'art. 163.4 CP, que regula el delicte de la persona que reté una altra fora dels casos que la llei contempla[24].

D'altra banda, cal tenir en compte que hi ha altres tipus de detencions que es poden produir al marge de la LECrim. Tanmateix, es pot produir un arrest administratiu via Llei Orgànica[25] 4/2015 de 30 de març, de protecció de la seguretat ciutadana[26] a l'art. 16.2.

2.4. Altres tipus de detencions al marge de les previstes per la LECrim.

La LECrim, com ja hem vist en els subapartats anteriors, preveu tres tipus de detencions: la policial, la judicial i la realitzada per un particular. Però, a banda d'aquestes modalitats, el legislador preveu més tipus d'arrests al marge de la LECrim.

[24] NACARINO LORENTE, J.Mª.: «Duración de la detención: aspectos procesales prácticos». p. 5.
[25] D'ara en endavant, LO.
[26] Ley orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de protección de la seguridad ciudadana. «BOE» núm.77, de 31/03/2015 (BOE-A-2015-3442)

Un primer tipus de detenció administrativa, no prevista per la LECrim, podria ser la referida a la llei d'estrangeria, regulada per la LO 4/2000 d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social[27]. A l'art. 60 d'aquesta Llei 4/2000 es menciona la possibilitat d'haver de retenir aquells estrangers els quals no se'ls permeti entrar al país, sempre respectant el termini màxim de 72 hores i fent la devolució de la persona al país d'origen, amb la màxima diligència i en el menor temps possible.

La Llei orgànica 4/2015 de 30 de març, de protecció de la seguretat ciutadana[28], és una Llei que regula un altre exemplar de detenció administrativa. Fa referència a aquelles situacions en les quals, per tal de protegir la ciutadania, l'administració procedeix a l'arrest d'aquells individus que posen en perill a la resta de la societat.

Una altra modalitat de retenció administrativa seria la contemplada per la LO 4/1981 d'1 de juny dels estats d'alarma, excepció i lloc[29]. En els casos d'estat d'alarma, excepció i setge de tipus governatiu, l'administració també té la potestat d'ordenar la detenció en aquells casos regulats pels arts. 16 i 32 de la LO 4/1981.

Per acabar, també podríem estar davant d'un arrest administratiu relacionat amb la protecció jurídica del menor, regulat per la LO 1/1996 de 15 de gener de protecció jurídica del menor, de modificació parcial del Codi Civil[30] i de la Llei d'enjudiciament[31] Civil[32]. Endemés, també es poden produir detencions per tal d'internar a aquelles persones amb un trastorn psíquic.

[27] Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social. «BOE» núm. 10, de 12/01/2000 (BOE-A-2000-544)
[28] Ley Orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de protección de la seguridad ciudadana. «BOE» núm. 77, de 31/03/2015 (BOE-A-2015-3342)
[29] Ley Orgánica 4/1981, de 1 de junio, de los estados de alarma, excepción y sitio. «BOE» núm. 134, de 05/06/1981 (BOE-A-1981-12774)
[30] D'ara en endavant CC.
[31] D'ara en endavant LEC.
[32] Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de protección jurídica del menor, de modificación parcial del Código Civil y de la Ley de Enjuiciamiento Civil. «BOE» núm. 15, de 17/01/1996 (BOE-A-1996-1069)

CAPÍTOL III. ELS DRETS DELS DETINGUTS

Per tal de respectar la dignitat humana en el moment de privació de llibertat d'una persona, els detinguts tenen uns drets processals en el moment de la detenció. La retenció permet realitzar un interrogatori sobre els fets presumptament delictius, però això no vol dir que l'arrestat no disposi d'uns drets ni tampoc que per part del cos policial es pugui fer l'interrogatori sense respecte cap al detingut. Aquests drets que el detingut pot exercir són els següents:

3.1. Dret de defensa des del moment de la privació de llibertat, així com el dret a actuar en el procés penal.

El dret de defensa des del moment de la privació de llibertat, així com el dret a actuar en el procés penal, fa referència al fet que el retingut tingui designat un advocat d'ofici o ell designi de manera voluntària un de pagament. Aquest dret a defensa, per tal que quedi garantit per a tothom, es pot exercir a través de l'assistència jurídica gratuïta en aquells casos en què el detingut no tingui prou recursos econòmics per pagar-se un lletrat que el defensi. No obstant això, també es garanteix que l'arrestat pugui designar lliurement un advocat de pagament que ja conegui o que li pugui generar més confiança per tal que l'assisteixi jurídicament.

Un cop el retingut ja té assignat un advocat d'ofici o de pagament, també té dret a mantenir una reunió amb el seu lletrat quan la persona es troba detinguda per tal de poder preparar la defensa del cas. Aquesta opció que és dona al detingut es va incorporar posteriorment a les altres, l'any 2015. Convé destacar que aquest dret es troba recollit a l'art. 24.2 de la CE, també pel CEDH, en l'art. 6.3 c). En aquest s'afegeix un supòsit als ja coneguts, relatiu a l'assistència jurídica gratuïta en determinats casos o el nomenament lliure d'un advocat de pagament. Aquest nou supòsit consisteix en el fet que l'acusat es pugui autodefensar. D'altra banda, tornant al cas de l'assistència lletrada gratuïta, que es troba regulada per la Llei 1/1996 de 10 de gener d'assistència jurídica gratuïta[33], estipula que tenen aquest dret tant les persones que tenen nacionalitat espanyola com els estrangers, resideixin aquí o no[34].

[33] Ley 1/1996, de 10 de enero, de asistencia jurídica gratuita «BOE» núm.11, de 12/01/1996 (BOE-A-1996-750)

[34] CARRETERO SÁNCHEZ, A.: El verdadero sentido de la detención policial, Diario La Ley, núm. 6835, Fuenlabrada, 2007. p. 22.

3.2. Dret a ser informat sobre els fets que se li imputen.

Respecte el dret a ser informat sobre els fets que se li imputen, hi ha una obligació dels agents policials a informar el detingut del per què de la detenció.

Aquest dret a ser coneixedor de quins fets s'imputen és molt rellevant, ja que és la garantia de què no s'està produint un arrest arbitrari. Per tant, si no et comuniquen que hi ha actes delictius o motius per a retenir-te, el cos policial t'està privant de llibertat sense una justificació i, aleshores, s'està cometent un atemptat contra un dret fonamental com és el de la llibertat dels individus. Endemés, aquesta informació que ha de rebre l'investigat, no només ha de ser respecte als fets que se li imputen, sinó que també ha de rebre coneixement dels drets que té com a detingut. Aquesta obligació de donar informació a la persona retinguda és un dret fonamental que cal respectar i que queda recollit en l'art. 17.3 de la CE. Té el caràcter de fonamental per la ubicació de l'art. 17.3 en la CE. Aquest es troba en la secció 1a del capítol II, concretament al títol I, on apareixen aquesta mena de drets elementals. A més a més, també té aquesta importància perquè és primordial ser coneixedor dels presumptes actes delictius comesos a l'hora de poder preparar la defensa adientment[35].

3.3. Dret a examinar les actuacions previ a la presa de declaració.

Pel que fa al dret d'examinar les actuacions, aquest es va incorporar més recentment que la resta, concretament l'any 2015. És primordial que es permeti al detingut exercir aquest dret perquè si no es deixa veure aquest document abans de declarar s'està vulnerant el seu dret de defensa.

Si per contra es permet observar les actuacions, s'està complint el procés de la detenció d'una manera justa. Tant el retingut com l'advocat han de tenir el dret de poder veure quines són les actuacions policials fins al moment, per tal de poder declarar posteriorment amb coneixement de les acusacions.

3.4. Dret a la traducció i interpretació gratuïta.

Per tal de poder garantir el dret de defensa es permet l'assistència d'un traductor de manera gratuïta. Aquells investigats que estiguin detinguts i no entenguin o parlin el castellà podran disposar d'aquest intèrpret.

[35] SALIDO VALLE, C.: «La detención policial», Edit. Bosch, Barcelona, 1997. p.p 278-279.

Endemés, hi ha una possibilitat d'extensió d'aquesta traducció a aquells detinguts espanyols que parlin l'idioma d'una comunitat autònoma[36] i tinguin dificultats per entendre bé el castellà per falta d'ús[37].

Aquest dret a la traducció i a la interpretació gratuïta queda reflectit en la Sentència del TS[38] 18/2016 de 26 de gener[39]. En el fonament jurídic tercer d'aquesta resolució es menciona la importància que té el dret a tenir un intèrpret en la societat globalitzada actual. Actualment, les persones es mouen entre diversos països amb gran facilitat, així doncs, per aquest motiu, hi ha un increment de persones que formen part de procediments penals i que no parlen o no entenen la llengua d'aquell país, estant així en un important desavantatge a l'hora de defensar-se.

3.5. Dret a la presumpció d'innocència.

El dret a la presumpció d'innocència consisteix en el fet que tota persona investigada es presumeix innocent fins que un Jutge no dicti una Sentència condemnatòria. Fins que no s'hagi declarat legalment que la persona imputada és culpable dels fets que se l'acusa, té dret a què se'l presumeixi com a persona no autora dels fets delictius.

D'altra banda, cal remarcar que si la detenció es realitzés amb la finalitat d'avançar la pena que tindrà en un futur el detingut, s'estaria vulnerant un dret fonamental com és el de la presumpció d'innocència. Convé recordar que l'arrest d'una persona ha de durar el mínim temps possible, ja que la finalitat que ha de tenir és la d'investigar els presumptes fets delictius per poder treure aigua clara sobre l'ocorregut.

Per tant, l'objectiu final no pot ser l'avançament anticipat d'una condemna futura. D'una manera semblant, el TC en la Sentència 128/1995 de 26 de juliol[40], estableix que la presó preventiva no pot tenir com a finalitat el càstig o l'avançament de la pena, així com tampoc pot tenir aquesta finalitat la detenció. Ho argumenta dient que si aquest fos l'objectiu final de l'arrest o de la presó provisional, estaríem vulnerant el dret a la presumpció d'innocència, ja que estaríem preveient que aquelles persones seran culpables en un futur i

[36] D'ara en endavant CA.
[37] CARRETERO SÁNCHEZ, A.: El verdadero sentido de la detención policial, Diario La Ley, núm. 6835, Fuenlabrada, 2007. p. 23.
[38] D'ara en endavant STS.
[39] STS (sala 2ª), de 26 de gener de 2016 (ROJ: STS 1629/2016).
[40] STC 128/1995, de 26 de juliol de 1995 (BOE núm. 200, de 22 d'agost).

s'estaria condemnant als individus sense cap Sentència ferma per part del Jutge vulnerant, així, un dret fonamental[41].

Una altra resolució que ens podria ajudar a definir la presumpció d'innocència seria la STS 81/1998 de 22 de gener[42]. La sala segona de lo penal del TS, va dictaminar que només es pot condemnar a l'acusat, en aquells casos en què la culpabilitat hagi quedat determinada mitjançant prova suficient com per a desvirtuar el dret a la presumpció d'innocència.

3.6. Dret a un procés sense dilació excessiva.

El dret a un procés sense dilació excessiva deriva, principalment, de l'art. 17.1 CE on es menciona que l'arrest ha de realitzar-se de la manera en què s'estableix a la llei, durant el menor temps possible per tal que es puguin fer les investigacions oportunes i, en cap cas, pot superar les 72 hores. Aquest dret fa referència que tant la policia com la justícia ha d'actuar amb la màxima diligència possible, és a dir, no sobrepassant-se en el temps de manera excessiva en el moment de prendre decisions, ja que sinó estarien causant un greu perjudici a l'investigat[43].

Per tal d'acabar d'entendre bé en què consisteix aquest subapartat, es veu a tall d'exemple la STS 92/2020 de 4 de març[44]. Aquesta resolució menciona el dret a un procés sense dilació excessiva, ja que estableix que romandre a l'espera de manera desmesurada i reiterada d'un resultat en un procés penal resulta perjudicial per a la persona investigada i, per tant, aquest dany que és causa a la persona acusada ha de tenir una compensació a través d'una atenuant en la condemna.

[41] VIDAL ANDREU, G.: Detención y prisión preventiva, Consejo General del Poder Judicial, Madrid, 1996. p.6.
[42] STS (Sala 2ª), de 22 de gener de 1998 (ROJ: STS 82/1998).
[43] SALIDO VALLE, C.: La detención policial, Edit. Bosch, Barcelona, 1997. p. 307.
[44] STS (Sala 2ª), de 4 de març de 2020 (ROJ: STS 730/2020).

3.7. Dret a no proclamar-se culpable ni a declarar en contra d'un mateix, així com el dret a guardar silenci i no lliurar declaració.

El dret a no proclamar-se culpable es pot exercir guardant silenci o lliurant una declaració que negui l'autoria dels fets. Es troba regulat a l'art. 520.2 a) LECrim, quedant recollida la possibilitat que té el detingut de fer un silenci absolut, no declarant res o fent un silenci parcial, contestant tan sols a alguna de les preguntes que se li formulin. També podria manifestar que només vol parlar davant del Jutge. D'altra banda, en l'art. 520.2 b) LECrim, es recull l'opció que té l'arrestat de no prestar declaració en contra d'ell mateix.

A més a més, convé ressaltar que quan és fa ús d'aquest dret s'ha de fer constar mitjançant la signatura dels detinguts en un document com podria ser l'atestat policial. No obstant això, el retingut no té cap obligació de signar la declaració d'exercici de drets[45].

3.8. Dret a comunicar-se via telèfon amb un tercer escollit pel detingut, així com el dret a posar en coneixement d'algú la privació de llibertat.

El dret que té l'arrestat a comunicar a una persona, familiar o no, que es troba detingut i a quin lloc està privat de llibertat queda regulat pel art. 520.2.d) LECrim. Aquest dret a fer una trucada va ser afegit l'any 2015.

Anterior a la comunicació que pot realitzar el retingut, l'agent de policia li ha de narrar els drets dels quals disposa. Una vegada sigui coneixedor dels seus drets, podrà manifestar a quina persona vol que se li comuniqui la situació en la que es troba.

El dret a comunicar-se via telèfon amb un tercer escollit pel detingut queda recollit a l'art. 520.2 f) LECrim. Aquest menciona l'opció que té el retingut de parlar per telèfon amb una tercera persona que ell triï.

Endemés, s'ha de donar a l'arrestat la possibilitat de poder comunicar-se amb aquest tercer escollit tan aviat com sigui possible. Tot i així, la trucada s'ha de produir davant d'un funcionari de policia o d'un funcionari que designi el Jutge o el Fiscal. Aquest dret no s'ha d'exercir de manera obligatòria per part de la persona privada de llibertat. En canvi, el funcionari encarregat de fer la comunicació si que té l'obligació de permetre la trucada[46].

[45] NACARINO LORENTE, J.Mª.: Duración de la detención: aspectos procesales prácticos. p. 3.
[46] SALIDO VALLE, C.: La detención policial, Edit. Bosch, Barcelona, 1997. p.p 291-292.

CAPÍTOL IV. LA GARANTIA PENAL

4.1. Definició del terme garantia penal

La garantia penal està regulada a l'art. 1 i 2 CP, més concretament a l'art.2 CP es defineix aquest terme com una garantia pels ciutadans. Aquesta consisteix en el fet que cap individu pot ser detingut per un acte que no estigui tipificat com a delicte amb anterioritat als fets.

Així doncs, la garantia penal també engloba la proporcionalitat de les penes, la legalitat i la irretroactivitat de la llei penal. Per tal que la normativa sigui justa, s'estableix que les acusacions que s'apliquin als retinguts han de ser proporcionades. Com veurem en el següent subapartat, la proporcionalitat tracta de buscar l'equilibri entre els fets ocorreguts i la pena a imposar. Per una altra costat, també es garanteix que aquelles lleis penals més recents que són favorables a l'arrestat tenen efectes retroactius. En canvi, són irretroactives aquelles normes que s'hagin elaborat amb posterioritat als fets punibles, sempre que siguin més perjudicials per al pres.

4.2. La proporcionalitat de les penes

La proporcionalitat de les penes consisteix en el fet que tota decisió presa sobre la privació de llibertat d'algun individu ha d'estar basada en aquest principi d'equilibri. Aquesta garantia és una barrera pel legislador que li impedeix elaborar lleis desproporcionades entre el fet delictiu i la pena. D'altra banda, a la STC 178/1985 de 19 de desembre de 1985[47], es troba un altre tipus de proporcionalitat. Aquesta no fa referència a l'equilibri que ha d'haver-hi entre els fets i el càstig, sinó a la proporcionalitat que s'ha de buscar entre la negació de llibertat i el dret a ser lliure. En aquesta sentència es dicta que la detenció o empresonament ha de contenir un equilibri entre els beneficis que té el dret a la llibertat i els perjudicis que té la privació d'aquesta, però sempre deixant a un costat totes aquelles detencions que no siguin raonables o desproporcionades amb els fets ocorreguts[48].

[47] STC 178/1985, de 19 de desembre de 1985 (BOE núm. 13, de 15 de enero).
[48] DE PORRES ORTIZ DE URBINA, E.: La detención, Revista hacia un catálogo de buenas prácticas para optimizar la investigación judicial, 2009. p.p 505-506.

Les retencions que el cos policial realitza impliquen una intromissió de l'Estat en la llibertat individual de la persona. Per aquest motiu, resulta imprescindible que aquesta mesura només estigui avalada en els casos en què hi hagi una imperiosa urgència de salvaguardar altres béns jurídics. A més a més, aquesta detenció ha de ser considerada essencial per poder fer les indagacions oportunes respecte dels fets, però també ha de ser proporcional i no anar en contra del Dret[49].

4.3. La legalitat i la irretroactivitat de la llei penal

La legalitat i la irretroactivitat de la llei penal són dos conceptes de diferent naturalesa, però ambdós formen part del Dret com a garanties penals.

En relació a la legalitat, aquest terme apareix regulat a l'art. 9.3 CE. En aquest es menciona que tant el principi de legalitat com d'irretroactivitat d'aquelles normes que no siguin avantatjoses pel pres estan garantides per la CE. Endemés, a l'art. 25.1 CE, es parla de què "*ningú pot ser condemnat o sancionat per accions o omissions que en el moment de produir-se, no constitueixin delicte, falta, o infracció administrativa, segons la legislació vigent en aquell mom*ent." Aquest fragment de l'art. 25.1 CE, forma part del principi de legalitat, ja que aquest consisteix en la impossibilitat d'aplicar unes penes a uns actes que en el moment de produir-se no constituïen un delicte ni tampoc hi havia una llei que ho regulés com a tal[50].

En relació a la irretroactivitat de la llei penal, d'acord amb el que estipula l'art. 2 del CP, consisteix a aplicar únicament aquelles noves lleis que siguin avantatjoses pel pres. En cap cas podrà ser d'aplicació una llei posterior als fets delictius que sigui més perniciosa pel detingut que l'anteriorment aplicada. A més a més, convé ressaltar que en aquelles situacions en les quals pugui haver-hi dubtes sobre quina normativa és més favorable, serà el pres qui haurà de donar la seva opinió i haurà de ser escoltat per les autoritats pertinents.

[49] CAMARENA GRAU, S.: La detención, un conflicto entre libertad y seguridad, Revista de Pensamiento Jurídico, núm. 9, 2020. p. 173.
[50] SALIDO VALLE, C.: La detención policial, Edit. Bosch, Barcelona, 1997. p.p 240-241.

CONCLUSIONS

PRIMERA.-

En relació al primer objectiu general marcat a l'inici del treball el qual fa referència a determinar quin és el temps màxim que pot estar una persona retinguda, aquest sí ha quedat reflectit al llarg de l'anàlisi, ja que tal com s'ha vist en el primer apartat, el termini límit per posar al detingut en llibertat o a disposició judicial és de 72 hores i no pas de 24, tal com estableix l'art. 496 de la LECrim. Tot i així, no implica que, si la situació ho permet, es pugui fer en un temps inferior. De fet, ambdós articles coincideixen en la importància d'actuar amb diligència i deixar al retingut lliure o a disposició judicial en el menor temps possible.

Convé ressaltar que la justificació que s'atengui al termini de 72 hores i no al de 24 és degut al fet que l'article 496 LECrim és preconstitucional i això comporta que estigui derogat d'una manera tàcita per l'art. 17.1 CE, l'article que estableix el temps màxim de 72 hores en un arrest.

SEGONA.-

El segon objectiu general establert ha estat identificar els drets i les garanties que té un detingut. Existeixen dos drets fonamentals que estan en disputa en el moment de la detenció, el dret a la llibertat individual i el dret a la seguretat. Durant l'elaboració d'aquesta anàlisi s'ha conegut realment la importància que té garantir als ciutadans un procés de detenció just, així com els drets que pot exercir una persona quan està privada de llibertat. Aquests drets processals són elements essencials per tal d'intentar que tothom tingui les mateixes oportunitats a l'hora d'exercir els seus drets durant l'arrest.

D'altra banda, també s'han mencionat les tipologies de detencions que existeixen. El més habitual és pensar que les retencions les realitza només la policia, però, certament, no és així. N'hi ha de diverses modalitats, i aquestes poden ser practicades per un particular o bé per una ordre judicial. A més a més, també es disposa dels arrestos administratius.

TERCERA.-

Centrant-nos en els objectius específics, el primer d'aquests fa menció a la necessitat de sensibilitzar de la importància d'actuar conforme als Drets Fonamentals en el moment de la detenció.

El treball s'ha guiat entorn de la rellevància que tenen els drets dels arrestats, així com de la importància de garantir la presumpció d'innocència a qualsevol investigat. Les conseqüències que es poden produir en una persona la qual ha estat detinguda, i posteriorment, posada en llibertat degut a la seva innocència són molt pernicioses tant per a la persona que havia sigut privada de llibertat com per la seva família.

QUARTA.-

El segon propòsit específic ha estat determinar què estableix la jurisprudència respecte al termini màxim que pot estar arrestada una persona. I exposar tots els drets dels quals disposa un individu que està privat de llibertat. Durant l'anàlisi s'han incorporat set sentències del TC i tres del TS, algunes d'elles en relació amb el termini i d'altres relatives als drets dels detinguts. Les dues resolucions que considero que han ajudat més a entendre el seu apartat corresponent són les següents:

Per un costat, la STC 128/1995 de 26 de juliol, fa referència al dret a la presumpció d'innocència, sensibilitzant respecte a no condemnar a les persones abans que ho faci un Jutge, degut a que moltes vegades es deté una persona sense haver cerciorat prèviament que aquesta és l'autor dels fets, i això ocasiona una vulneració del dret fonamental a la presumpció d'innocència i a la llibertat de les persones.

Per un altre costat, la STS 92/2020 de 4 de març, menciona el dret a tenir un procés sense dilacions excessives. En el cas que l'acusat pateixi el perjudici de ser part d'un procediment penal amb dilacions no justificades i permanents en el temps, la sentència diu que se li haurà de compensar el temps perdut amb un atenuant en la condemna.

CINQUENA.-

En definitiva, ha estat una recerca amb aprenentatges, amb la intenció d'aprofundir en els coneixements del Dret Processal Penal. Més concretament, sobre el procés de la detenció policial i la posada a disposició judicial posterior.

Després d'haver resolt la qüestió principal del treball puc assegurar que el meu interès tant pel Dret processal penal com pel Dret penal general no ha fet més que augmentar.

BIBLIOGRAFIA

BEJERANO GUERRA, F.: *Derecho de defensa, detención preprocesal y habeas corpus,* Congreso General del Poder Judicial, Madrid, 2010, p.p 221-249.

BUJOSA VADELL, L.M.: *La detención desde la perspectiva de la policía local en España,* Revista Criminalidad, núm. 2, 2013, p.p 99-118.

CAMARENA GRAU, S.: *La detención, un conflicto entre libertad y seguridad,* Revista de Pensamiento Jurídico, núm. 9, 2020.

CARRETERO SÁNCHEZ, A.: *El verdadero sentido de la detención policial,* Diario La Ley, núm. 6835, Fuenlabrada, 2007.

DE PORRES ORTIZ DE URBINA, E.: *La detención,* Revista hacia un catálogo de buenas prácticas para optimizar la investigación judicial, 2009, p.p 497-522.

DEFENSOR DEL PUEBLO.: *Instrucción 12/2007, de la secretaria de Estado de Seguridad sobre los comportamientos de seguridad del Estado para garantizar los derechos de las personas detenidas o bajo custodia policial,* Ministerio del Interior, Madrid, 2007.

DEFENSOR DEL PUEBLO.: *Detención por tiempo mínimo necesario,* Ministerio del Interior, Madrid, 2015.

DÍAZ-MAROTO VILLAREJO, J.: *La detención policial: garantías constitucionales,* Edit. Aranzadi, núm. 374, Pamplona, 1999.

FISCAL GENERAL DEL ESTADO, *Instrucción 3/2009. Instrucción sobre el control de la forma en que ha de practicarse la detención*. Ministerio del Interior, Madrid, 2009.

GIMENO SENDRA, V., CONDE – PUMPIDO TOURÓN, C., GARBERÍ LLOBREGAT, J.: *Los procesos penales: comentarios a la ley de enjuiciamiento criminal con formularios y jurisprudencia,* Edit. Bosch, 2000.

GÓMEZ-JARA DÍEZ, C.: *¿Detención judicial durante 6 días sin declarar ante el juez instructor?,* Diario La ley, núm. 7365, 2010.

MARTÍN GÓMEZ, J.S.: *Detención y habeas corpus: perspectiva policial,* Congreso General del Poder Judicial, Madrid, 2010, p.p 251-288.

NACARINO LORENTE, J.Mª.: *Duración de la detención: aspectos procesales prácticos.*

QUERALT JIMÉNEZ, J.J.: *La detención preprocesal preventiva: previsiones constitucionales y legales,* Revista de Derecho Penal, Procesal y Criminología, Madrid, 2010, p.p 45-103.

RAMÍREZ ORTIZ, J.L., VARELA CASTEJÓN, X.: *Dotze tesis en matèria de detenció policial preprocessal*, Revista Catalana de Seguretat Pública, 2010.

RODRÍGUEZ RAMOS, L.: *La detención*, Edit. Akal, Madrid, 1987.

SALIDO VALLE, C.: *La detención policial*, Edit. Bosch, Barcelona, 1997.

SÁNCHEZ TOMÁS, J.M.: *Detención judicial y deber de motivación, comentario a la STC 179/2011, de 21 de Noviembre*, Revista de Derecho Penal, Procesal y Penitenciario, núm. 93, 2012, p.p 1-15.

THAMAN, S.C.: *Detención y prisión provisional en los Estados Unidos*, Revista Cuadernos de Derecho Judicial, Núm. 18, 1996, p.p 193-226.

TORRES MANRIQUE, J.I.: *La posibilidad de cuestionar la detención en flagrancia, vía el proceso de habeas corpus*, Revista derecho y cambio social, núm. 41, 2015.

VIDAL ANDREU, G.: *Detención y prisión preventiva*, Consejo General del Poder Judicial, Madrid, 1996.

VIVES ANTÓN, T.S., GIMENO SENDRA, V., *La detención: delitos cometidos por los funcionarios públicos contra el ejercicio de los derechos de la persona reconocido por las leyes: detenciones ilegales*, Edit. Bosch, 1997.

JURISPRUDÈNCIA

STC 178/1985, de 19 de desembre de 1985 (BOE núm. 13, de 15 de gener).

STC 128/1995, de 26 de juliol de 1995 (BOE núm. 200, de 22 d'agost).

STC 232/1999, de 13 de desembre de 1999 (BOE núm. 17, de 20 de gener).

STC 224/2002, de 25 de novembre de 2002 (BOE núm. 304, de 20 de desembre).

STC 165/2007, de 2 de juliol de 2007 (BOE núm. 185, de 3 d'agost).

STC 179/2011, de 21 de novembre de 2011 (BOE núm. 306, de 21 de desembre).

STC 180/2011, de 21 de novembre de 2011 (BOE núm. 306, de 21 de desembre).

STS (Sala 2ª), de 22 de gener de 1998 (ROJ: STS 82/1998).

STS (Sala 2ª), de 26 de gener de 2016 (ROJ: STS 1629/2016).

STS (Sala 2ª), de 4 de març de 2020 (ROJ: STS 730/2020).